

פרד"ס כיבוד דוד

מס' 86

ע"ש דוד שלמה בן ריבה ז"ל
ראש-הכולל הרב אורי פולק שליט"א

פרשת משפטים - פשט - מפי הרב

"אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו וניקה המכה רק שבטו יתן
ורפא ירפא"

רש"י: ורפא ירפא- ישלם שכר רופא.

שפתי חכמים: ואפילו אם הוא רופא, יכול לאמר לו: "לא ניחא לי שתרפאני". וגם אם אמר לו: "יודע אני כי יש רופא שירפא אותך חינם" יכול לאמר לו שרוצה רק רופא בתשלום שאז הוא יותר משקיע ברפואה.

תורה תמימה: ורפא ירפא- תנא דבי רבי ישמעאל: ורפא ירפא- מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאת (בבא קמא דפ"ה ע"א). נראה מכפל הלשון ורפא ירפא כמו שדרשין בעלמא השב תשיבם, אפילו עד מאה פעמים. הכא נמי, אף שנתרפא מהמכה וחזר לחוליו מחמת המכה, חייב לרפאותו כבתחילה. מדכתבה התורה עניין רפואה על ידו, שמא מינא, שנתנה לו רשות לרפאות. ושלא יאמר הרופא שסותר גזרת המלך.

וטעם הדבר שאין בזה משום סתירת גזרת המלך, משום שהקב"ה נתן רשות וכוחות הטבעיים לרפא על ידם, הם כממלאים רצונו יתברך. עיין בפירוש המשניות לרמב"ם (נדרים פרק ד') שהנודר הנאה מחברו מרפא הוא רפואת הגוף. כתב הרמב"ם שמצווה זו דרפואה נכללת במצוות והשבותה לו. כדכתיב גבי אבדה.

ודרשין בסנהדרין (ע"ג.) לרבות אבדת גופו. וכן כתב בחיבורו "הלכות נדרים" דרפואה מצווה היא, אף על פי שבגמרא פירשו אבדת גופו, היכא דרואה את חברו טובע בנהר או לסטים באים עליו. אך פשוט הוא דהוא הדין כשמחלה הבאה עליו מצווה לרפאותו.

וכן כתב בנפש החיים כיצד אדם יכול להתפלל על רפואה בברכת רפאנו והרי הקב"ה נתן לאדם חולאים כדי למרק עוונותיו ואם צריך להיות חולה שבוע כדי שימחק העוון וזה בא ומתפלל עליו ומקצר לו את ימי המחלה, אם כן מפריע לגזרת מלך ומשאיר את האדם עם העוון ואיך תיקנו לנו להתפלל?

וטעם הדבר שאם לא היינו מתפללים, כולם היו חולים כדי למרק עוונותיהם, ואם כן, היו אומרים באומות העולם, שאיך הקב"ה בחר בנו מכל העמים ועשה את כולם חולים, לכן מבקשים רפואה לא כדי שהאדם יהיה בריא, אלא כדי שלא יתחלל שם ה' בגויים, ועל ידי זה גם כן ממרק את העוון לגמרי ומקצר לנו את הייסורים והיות ועושה לכבוד ה' אז מדה כנגד מידה ה' עושה לכבודו.

אבן עזרא: ורפא ירפא- לאות שנתן רשות לרופאים לרפאות המכות והפצעים שיראו בחוץ, אבל חולי פנימי רק ביד ה' לרפאות, וכן כתוב: "והוא יכאיב ויחדש וכו'".

בברכת שבת שלום
הרב אורי פולק שליט"א

למני השבת:

א. נגח- ב' במסורה: הכא. ואידך או נודע כי שור נגח הוא. כדאיתא בפרק שור שנגח דילפינן נזקין ממיתה, לחייב על הקטנים כגדולים:

ב. פדיון- ב' במסורה: הכא. ואידך ויקר פדיון נפשם. רמז למאן דאמר כופרא כפרה. בשביל שיקרה נפשם בעיני הקב"ה נתן להם כופר לכפרה:

ג. פדיון נפשו (586)- בגימטריה הדמים של מזיק (586), ובגימטריה הדמים של נזק (586):

ד: לבעליו- ג' במסורה: הכא. ואידך ישלם לבעליו בשומר שכר. עושר שמור לבעליו לרעתו. שזה מחמת עושרו כרה בור ברשות הרבים, והוא לרעתו, שמחייבו לשלם בנזקו. וכי היכי דדרשינן הכא ישיב אפילו סובין, הכי נמי בשומר שכר אמרינן אפילו סובין:

ה. והמת יהיה לו (עם הכולל 518)- בגימטריה גם הבעלים מטפלין בבבילה (518):

ו. במחותרת- ב' במסורה: הכא. ואידך לא במחותרת מצאתים. שכיון שבא במחותרת ודאי בא להרוג כדכתיב גם בכנפיק נמצאו דם נפשות אביונים נקיים לא במחותרת מצאתים, מה מחותרת דהתם על עסקי דם אף הכא נמי כן:

ז. זרחה- ד' במסורה: הכא. ואידך והשמש זרחה על המים וגו' אדומים כדם. שמש זרחה ונודד. והצרעת זרחה במצחו. פירוש אם שמש זרחה ונודד כבר, שבא והלך בעוד לילה, אז אין לו דמים. אבל אם זרחה עליו השמש, שבא ביום, כמו החמה שזרחה על המים, דמים לו. וכן כתיב נמי התם אדומים כדם, שאם ממתין עד שזרחה עליו השמש יש לו דם. וזרחה לכם יראי שמי. פירוש לצדיקים, שמתרפאין בה כדכתיב ומרפא בכנפיה, אבל הרשעים מלקה ומשחנת אותם שנאמר הנה יום בא בוער כתנור וגו' וליהט אותם וגו' ועל כן זרחה לו הצרעת במצחו:

ח. ובער- ב' במסורה: הכא. ואידך ובער עליה הכן. אע"פ שאנו דורשין אותו על שן ורגל שדרסה על הפירות והזיקתן, הוא הדין כל מיני היזק שאם היה לו שם עצים והפסידתן חייב עליהם:

ט. קוצים- ד' במסורה: הכא. ואידך קוצים כסוחים באש יוצתו. ואל תזרעו אל קוצים. דועכו כאש קוצים. זהו שאמרו חז"ל כי תצא אש אפילו מעצמה, והיינו באש יוצתו, דמשמע מעצמן. ומרבין ליחכה נירו. וזהו נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים. והתם דורשו על הרשעים. והיינו דועכו כאש קוצים, דאיירי ברשעים:

י. אם לא ימצא הגנב ונקרב- ר"ת אליהו. רמז לב' שהפקידו אצל אחד זה ק' וזה ר', זה אומר ר' שלי וזה אומר ר' שלי, כיון שאינו נמצא מי רוצה לגנוב, יהא מונח עד שיבא אליהו:

יא. אם לא ימצא הגנב (273)- בגימטריה הוא עצמו גנב (273):

יב. על חמור- ב' במסורה: הכא. ואידך עני ורוכב על חמור. איירי במשיח, כי היכי דכתיב הכא אשר ירשיעון, התם נמי איירי במאן דכתיב ביה וברוח שפתיו ימית רשע:

יג. יאמר (251)- בגימטריה זה מין הטענה (251):

יד. אשר יאמר כי הוא זה (עם האותיות 822) - בגימטריה מודה במקצת טענה (עם הכולל 822):

טו. וכל בהמה- ג' במסורה: הכא. ואידך החיה וכל בהמה. וכל בהמה מפרסת פרסה. לומר שהחיה בכלל בהמה כמו התם דכתיב החיה וכל בהמה, ואפילו עובר דכתיב וכל בהמה מפרסת פרסה וגו' בבהמה אותה תאכלו, לרבות את העובר:

טז. מכשפה- אותיות המכשף. אחד האיש ואחד האשה אלא שדיבר הכתוב בהווה. וסמ"ך ליה כל שוכב עם בהמה. שרוב עריות על ידי כשפים. ד"א רמז לבלעם הקוסם ששכב עם אתונו ס"ת כל שוכב ותיבת עם אותיות בלעם. וסמ"ך ליה זובח לא-לה-ים יחרם שרוב מכשפות על ידי זביחה לא-לה-ים אחרים:

יז. תחיה- ג' במסורה: הכא. ואידך לא תחיה כל נשמה. החכמה תחיה בעליה. במדרש יש שעמלקים מכשפים היו ועשו עצמם כדמות בהמות למלט עצמם, לכך ציוה הקב"ה והמתה מאיש עד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה וגו'. זהו בשביל חכמה שהיה בהם, ורצו להחיות עצמם בחכמתם, צוה הכתוב לא תחיה כל נשמה ומכשפה לא תחיה:

יח. זבח- ב' במסורה: זובח לא-להים. זובח תודה יכבדני ושם דרך אראנו בישע א-לה-ים. זובח ומודה להקב"ה מכבדני ויראה בישע א-לה-ים, אבל זובח לא-לה-ים יחרם:

יט. יחרם- ג' במסורה: הכא. ואידך יחרם מן האדם לא יפדה. יחרם כל רכושו. זובח לא-לה-ים יחרם כל רכושו. והיינו דאמר הנושא ונותן ביריד של עבודת כוכבים בהמה וגו' תיעקר ואין לו פדיון דכתיב יחרם לא יפדה, שתופסת את דמיה:

אם כסף תלוח את עמי הה"ד (תהלים קיב) טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט אין בריה שאינה חייבת לא-ל-הים אלא שהוא חנון ורחום ומוחל על כל הראשונים שנאמר (שם עט) אל תזכר לנו עונות ראשונים משל לאחד שלוח מן דיסטוטו ושכחו לאחר זמן בא ועמד לפניו אמר לו יודע אני שאני חייב לך אמר לו למה הזכרת חוב הראשון כבר בטל הוא מלבי כך אדון העולם הבריות חוטאין לפניו והוא מסתכל שאין עושין תשובה והוא מניח להם ראשון ראשון וכשהם שבים באין להזכיר החוב שעשו בראשונה והוא אומר להם אל תזכרו ראשונות מנין אתה אומר שאם שב אדם ועשה תשובה אפילו יש בידו עונות הרבה הוא עושה אותן זכיות דכתיב (יחזקאל לג) ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יחיה כל פשעיו אשר עשה לא יזכרו לו לכך הוא מזהיר על העני לא תהיה לו כנושה לא תעמידנו ערום והיה כי יצעק אלי וכן דוד אומר צעקו וה' שמע :

ר' אבהו אומר כתיב (שמות כג) שלש רגלים תחוג לי בשנה הקב"ה קבע שלש רגלים והתורה בזכות האבות שאינן באין לפני הקב"ה ריקנין ואף בדורות הללו אע"פ שהן מצרים אין התורה זזה מהן שנאמר (ישעיה נט) לא ימושו מפ"ך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך וגו' משל לאחד שהיה לו עסק לפני המלך והיו לו סניגורין מפייסין עליו כך אדם עושה מצות והוא בן תורה וגומל חסדים והשטן עומד ומקטרג וסניגורין עומדין כנגדו מלמדין זכות שנאמר (משלי יח) מתן אדם ירחיב לו מה שהוא עושה עם העניים מסייעין אותו לכך נאמר (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל :

ד"א אם כסף תלוח את עמי הה"ד (קהלת ה) יש רעה חולה ראיתי תחת השמש עושר שמור לבעליו לרעתו ואבד העושר ההוא בענין רע אשרי אדם שהוא עומד בנסיונו שאין בריה שאין הקב"ה מנסה אותה העשיר מנסהו אם תהא ידו פתוחה לעניים ומנסה העני אם יכול לקבל יסורין ואינו כועס שנאמר (ישעיה נח) ועניים מרודים תביא בית ואם עמד העשיר בנסיונו ועושה צדקות הרי הוא אוכל ממונו בעוה"ז והקרן קיימת לו לעולם הבא והקב"ה מצילו מדינה של גיהנם שנאמר (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה' ואם עמד העני בנסיונו ואינו מבעט הרי הוא נוטל כפלים לע"ל שנאמר (שם יח) כי אתה עם עני תושיע ממי אתה למד מאיוב שנתייסר בעוה"ז ושלם לו הקב"ה כפלים שנאמר (איוב מב) ויוסף ה' את כל אשר לאיוב למשנה אבל העשיר שעינו רעה הולך הוא וממונו מן העוה"ז שנא' (קהלת ה) ואבד העושר ההוא בענין רע שעינו רעה כנגד גבאי צדקה למה שגלגל הוא בעולם לא מי שהוא עשיר היום עשיר למחר ומי שהוא עני היום עני למחר אלא לזה מוריד ולזה מעלה שנאמר (תהלים עה) כי א-ל-הים שופט זה ישפיל וזה ירים בא וראה יש עושר שהוא עושה רע לבעליו ויש עושר שעושה טוב לבעליו עושה רע לבעליו זה עשרו של קרח שהוא היה עשיר מכל ישראל וכת"ב (במדבר טז) וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה ד"א זה עשרו של המן הרשע שנאמר (אסתר ה) ויספר להם המן את כבוד עשרו וכת"ב ותלו אותו ואת בניו על העץ ושהוא טוב לבעליו זה עשרו של יהושפט שנא' (ד"ה ב יח) ויהי ליהושפט עשר וכבוד לרב ומה היה לו ויצעק יהושפט וה' עזרו ויש גבורה שהיא טובה לבעליה ויש שהיא רעה לבעליה טובה לבעליה זה דוד שכתוב (ש"א יח) הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו ומשם אהבוהו כל ישראל שנאמר (שם) וכל ישראל ויהודה אוהב את דוד רעה לבעליה זו גבורתו של גלית שהיה עומד ומחרף ומה היה לו שמת ככלב שנאמר (שם יז) ויראו הפלשתים כי מת גבורם וינוסו ויש חכמה טובה לבעליה ויש רעה לבעליה טובה לבעליה זה יהושע שנאמר (דברים לד) ויהושע בן נון מלא רוח חכמה למה הוא דומה לגיפיון שמשקה כל המדינה והכל משבחין אותו אמר להם אחד שבחו למעין שמספיק לזה כך היו משבחים ליהושע שהיה משקה כל ישראל מחכמתו אמר להם שבחו למשה שכך העמיד שנאמר (שם) כי סמך משה את ידיו עליו רעה לבעליה זה בלעם שנא' (במדבר כד) נאם שומע אמרי אל ומה היה לו (שם לא) ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב לכך נאמר עושר שמור לבעליו לרעתו :

ד"א אם כסף תלוח את עמי הה"ד (תהלים טו) כספו לא נתן בנשך בא וראה כל מי שיש בו עושר ונותן צדקה לעניים ואינו מלוה ברבית מעלין עליו כאלו קיים המצות כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם ומי היה זה עובדיה שהיה עשיר אפוטרופוס של אחאב שנאמר (מ"א יח) ויקרא אחאב אל עובדיה אשר על הבית והיה עשיר יותר מדאי והוציא כל ממונו לצדקה שהיה זן את הנביאים כיון שבא כל אותו הרעה היה לזה בנשך מן יהורם בן אחאב מה שהיה מספיק לנביאים זה קיים כספו לא נתן בנשך אבל יהורם שהלוח ברבית אמר הא-ל-הים עד עכשיו זה קיים יבא יהוא ויהרוג אותו שנאמר (שם ב ט) ויהוא מלא ידו בקשת ויך את יהורם בין זרועיו ויצא החצי מלבו ולמה בין זרועותיו ויצא מלבו לפי שהקשה את לבו ופשט ידיו לקבל הרבית לקיים מה שנאמר (יחזקאל יח) בנשך נתן ותרבית לקח וחי לא יחיה לכך מזהיר להם אם כסף תלוח את עמי ואף בירושלים היו עושין כן שנאמר (ישעיה א) כספך היה לסיגים ומה נעשה להם (ירמיה ו) כסף נמאס קראו להם וכן (יחזקאל ז) כספם בחוצות ישליכו למה על שעברו על מה שכתוב בתורה (ויקרא כא) את כספך לא תתן לו בנשך :

ד"א אם כסף תלוח את עמי הה"ד (משלי כח) מרבה הונו בנשך ותרבית לחונן דלים יקבצנו יש אדם שהוא עשיר ומלוה ברבית ומכנס ממון הרבה והוא מת בלא בנים וכל הממון שלו נכנס לטמיון מה המלך עושה באותו ממון בונה בימסאות ומרחצאות ואיצטבאות ובתי כסאות כדי שיהא לצרכי העניים הוי לחונן דלים יקבצנו. ד"א מרבה הונו בנשך זה עשו הרשע שהוא מלוה בנשך ותרבית ולמי הוא מכניס כל הממון לישראל שנאמר לחונן דלים ונאמר (יחזקאל לד) ושללו את שולליהם ובזזו את בזזיהם לפיכך הזהיר הקב"ה את ישראל שלא ילוו ברבית כדי שלא יאכלו אחרים את נכסיהם הרי אם כסף תלוח את עמי את העני :

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד וכו':

יש לשאול, למה גזר השי"ת שהעבד יעבוד שש שנים, לא פחות ולא יותר, ולמה לוקח העבד שפחה כנענית, שיש עבירה חמורה ובעל בת אל נכר, ועוד, למה נשתנה עבד עברי מאמה עבריה, כי במס' קידושין דף י"ז אמר, ת"ר עבד עברי עובד את הבעל ואינו עובד את הבעל, ועבד כנעני מצינו שעובד את כולם, שבאמר והתנחלתם אותם לבניכם אחרים, ועבד כנעני אינו חייב במצות, כי אם במצות שהנשים חייבות. אמנם סוד הענין הוא, שהאדם יש לו נפש מעשיה, ואף אם יהיה מאיזו בחינה מעולה שבה, אינה כי אם נפש, יהיא נקראת העשיה שפחה:

ודע, כי ג' מלויים של ג' אהי"ה, שהם, ק"ל ק"מ קכ"ב, עולים בגימטריא שפח"ה עם הכולל. ובמלכות יש ג' אהי"ה, ס' ומלכות מקננא בעשיה, לזה יורדים המלויים שלה בעשיה, ורוח מיצירה מאיזו בחינה שתהיה ממנה, ויצירה נק' עב"ד, בסוד, ע"ב ד'. והוא, כי שם הוי"ה רומז בז"א, והז"א הוא מקנן ביצירה, ולזה יורד לכאן ע"ב, שהוא אחרונים של הוי"ה, וד', שהם ד' אותיותיה. ונשמה מבריאה, והיא נקראת אמ"ה, פירוש, א"ם שהיא פשוט, ומלוי, ומלוי המלוי של אהי"ה, כזה, אהי"ה, אל"ף ה"י יו"ד ה"י, אל"ף למ"ד פ"א, ה"י יו"ד, יו"ד וי"ו דל"ת, ה"י יו"ד, הרי כ"ז אותיות, ועשרה של המלוי, הרי ל"ז, וד' אותיות השורש הרי מ"א, שהיא א"ם. ר"ל, אהי"ה פשוט, ומלוי, ומלוי המלוי, עולה א"ם אותיות. והוא אהי"ה שבאימא עילאה, שמקננא בכורסייא.

וה', היא הה"א של אימא עצמה. ועוד יוכל להשיג מהאצילות, נפש ממלכות, רוח מת"ת, נשמה מבינה, חיה מחכמה, שעליה נאמר החכמה תחיה בעליה, וזו היא נשמתו של מרע"ה. יחידה מאריך. וזו היא נשמתו של משיח, שעליו נאמר ירום ונשא וגבה מאד, ופי' ז"ל ירום מאברהם, ונשא מיצחק, וגבה מלעקב, מאוד ממשה. ולזה אמה, שהיא הנשמה שירדה מכסא הכבוד, אינה עובדת לא את הבעל ולא את הבעל, לפי שאינה משועבדת לזו"ן, שהם בן ובת, כי אם לאבא, לזה אינה עובדת רק לאדון, והרוח שהיא בחינת זעיר, שנפגם וירד בעבד, עובד את הבעל שהוא משועבד לזעיר, ואינו עובד את הבעל שאינו משועבד למלכות. ועבד כנעני, שהוא נשמה שיצתה לחוץ ונפגמה, ועלתה ונכנסה בעשיה, עובדת את הכל, שהיא מצד המלכות, שהיא משועבדת לכל. ולזה אינו חייב, כי אם במצות שהנשים חייבות, שלא נכנס כי אם בנקבה למטה:

ולתת טעם למה רבו מוסר לו שפחה כנענית, כי יסוד יש לו ג' בחינות בזווג, א' למעלה באצי', וזש"ה אלה תולדות יעקב יוסף. שנית, והוא נער, כשמתלבש בנער שהיא היצירה, ומזדווג עם הנקבה שלו שביצירה עצמה, או כשירד למטה ומזדווג עם העשיה, ושם אוחזים הקליפות. ולפי שזה העבד נפגם וירד ביצירה, כמו שהיצירה מזדווג עם העשיה למטה, ויש שם חיצונים, כך רבו מוסר לו שפחה כנענית. וכמו שמטרו"ן יש לו עמו נקבה ביצירה, וירד לפעמים ומזדווג בעשיה, כך העבד הזה אם יש לו אשה כשרה רבו מוסר לו שפחה, ואם אין לו אשה אינו רשאי:

ועוד, שכשיש לו אשה הוא אחוז בקדושה, וגם אם ירד למטה לא ישאר שם, אבל אם אין לו אשה וידבק למטה, אפשר שישאר שם ויאבד. ועוד טעם אחר למה מוסר לו רבו שפחה, שמט"ט הוא עץ הדעת טוב ורע, והרע דבוק לו מאחורו ויונק ממנו, לכן זה העבד שירד לזאת המדריגה, יכול לבא על שפחה כנענית:

ועתה נבא אל ביאור הכתוב. אמר כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד, פירוש, שהנשמה הזאת היתה למעלה בזעיר, ופגמה בו"ק וירדה למטה בעבד, לזה שש שנים יעבוד, לפי שהיא היתה בו"ק למעלה וירדה למטה, לא תעבוד כי אם שש שנים, ובכל שנה מתקן מדה אחת ממה שפגם. ובשביעית יצא לחפשי חנם, פירוש, שבשביעי הוא עולה למעלה, ואינו חוזר למקומו, אלא בכסא או במלכות. יצא לחפשי חנם, אין שכר מהמצות שעשה, כי הלואי יספיקו לו לתקן מה שפגם, ואז עולה למעלה:

ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדוני, ואיני רוצה לעלות למעלה, והגישו אדוניו אל האל-הים, אז יורד אל העשיה. וזש"ה והגישו אל הדלת או אל המזוזה, שהיא מלכות, שהיא דלת למטה. ומן הראוי היה שאחר שירד במקום עבד כנעני, שיעבוד כעבד כנעני, אלא שסוף סוף יש לו אחיזה למעלה, ולזה אינו עובד אלא עד היובל. זה בחינת העבד, אבל אם ימכור איש, שהוא חכמה, את בתו שהיא בינה, לאמה שהיא נשמה, מבינה שהיא חשובה ביותר, שעליה אמר בסוף שמות רבה שאל רשב"י את ר' ישמעאל בר ר' יוסי אפשר ששמעת מהו בעטרה שעטרה לו אמו, אמר לו הן, משל למלך שהיתה לו בת יחידה לא זז מחבבה עד שקראה בתי, ועד שקראה אחותי, ועד שקראה אמי וכו'.

וי"ל שיותר יש לאדם חיבה עם בתו יותר מאחותו, ועם אחותו יותר מאמו, ופירוש הענין, שכשהנשמה היא ממלכות נקראת בת, נשפעת מז"א, וכשהיא מז"א שניהם שוים נשפעים מאימא, ואז נקראת אחותי, וכשהיא מנשמה מבינה אז היא משפעת בז"א, ונקראת אמי, ולזה נשמה שהיא חשובה כ"כ, אפילו אם תפגום לא תרד למטה מבריאה, ואינה משועבדת לז"א, ועם היות שאין אורה של אימא בא לבריאה כי אם ע"י ז"א, אינו כי אם מעבר, ולזה אינה משועבדת, ונשמה כזאת לא תצא כצאת העבדים בשן ועין, לפי שהיוצא בשן ועין הוא פגום, אבל כשהאדון נותן לו דמי שן ועין, כשם שהוא משלם דמי שוין, כך נשמרים איבריה מלמעלה, ולזה אין ראוי לפגמה: